

**Unios notatserie
nr. 1/2018**

Unios
kommentarer til
regjeringens forslag til
Revidert budsjett 2018 og
Kommuneproposisjon
2019

Brev til Finanskomiteen og Kommunal- og forvaltningskomiteen

22. mai 2018

Innhold	Side
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	5
Skatter og avgifter	9
Arbeidsmarkedet.....	10
Kommuneøkonomien	13
Helse- og omsorgstjenester	15
Kunnskap i front.....	17
Politi.....	19

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 5 2009 Offentlig tjenestepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning - kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios høringssvar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenestepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenestepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios høringssvar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenestepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenestepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger
- Nr 2 2015 Realinntektsnedgang for alderspensjonister og minstepensjonister
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 4 2016 Regjeringen vil ikke forhandle offentlig tjenestepensjon
- Nr 7 2016 Innskuddspensjon – arbeidsgivers drøm
- Nr 8 2016 Cappelen-utvalget
- Nr 1 2017 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2018-budsjettet
- Nr 2 2017 Ny realinntektsnedgang for alderspensjonistene
- Nr 5 2017 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018
- Nr 1 2018 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2018 og Kommuneproposisjonen 2019

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 krav

1. Unio krever at regjeringen styrker kampen mot arbeidsledigheten. Til tross for oppgang i norsk økonomi er bedringen i arbeidsmarkedet svak, sysselsettingsveksten svak og yrkesandelene fortsatt rekordlave. Hvis antall sysselsatte som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder hadde vært på samme nivå som før oljeprisfallet i 2014, ville 74 000 flere personer vært i arbeid.
2. Unio krever at utgiftene på statsbudsjettet vris i en retning som gir mer sysselsetting. Mindre vekst i oljepengene gir mindre vekst i handlingsrommet, det tilsier at den kraftige utgiftsveksten på f.eks. samferdsel må dempes. Styrk innsatsen for kompetanse, forebygging, forskning, omstilling, trygghet og vedlikehold av offentlige bygg. Det gir flere varige arbeidsplasser.
3. Unio krever at de ordinære arbeidsmarkedstiltakene økes med 3000 plasser i andre halvår. Uforsvarlig lavt nivå på tiltakene i andre halvår vil ramme ungdom og langtidsledige. Fra 2014 har 106 000 personer trukket seg ut eller blitt støtt ut av arbeidsstyrken.
4. Unio krever at kommunesektorens frie inntekter i 2019 økes med 2 mrd. kroner ut over regjeringens forslag. Flere opptrappingsplaner innen helse er underfinansiert, og sykepleiermangelen er stor. Bemanningsnormen og den styrkede pedagognormen i barnehagene er alene underfinansiert med 1 mrd. kroner. Den nasjonale minstenormen for lærertetthet krever tett oppfølging. Modellen som er valgt fra høsten 2018 er god.
5. Unio krever en øremerket opptrappingsplan for rehabilitering på 500 mill. kroner for å sikre at midlene går til formålet, samt en plan for å sikre at hele milliardene som er tilført for å styrke helsestasjon og skolehelsetjenesten, går til formålet.
6. En satsning som sikrer tilstrekkelig jordmødre og ergoterapeuter slik at kommunene som et minimum oppnår lovkravet.
7. Unio krever økte midler til rekruttering av lærere i grunnskolen og en utvidelse av ordningen for sletting av gjeld for låntaker i Lånekassen som starter grunnskole-lærerutdanning. Behovet for lærere i barneskolen og spesielt 1.-4. trinn er økende.
8. Unio krever etablering av en 5-årig strategi for etter- og videreutdanning av bibliotekarer
9. Unio krever at regjeringen opprettholder SAKS-midlene som er viktige for å sikre kvalitetsutvikling og oppnå målsettingen med fusjonene i statlige universiteter og høyskoler.
10. Unio krever at inntaket på Politihøgskolen opprettholdes med 720 studenter også fra høsten 2018.

22.5.2018

Unios kommentarer til Revidert budsjett 2018 og Kommuneproposisjonen 2019

Til tross for lysere utsikter for norsk økonomi er bedringen i arbeidsmarkedet svak, sysselsettingsveksten er svak og yrkesandelene fortsatt rekordlave. Lavere arbeidsledighet har fram til nå først og fremst kommet som en følge av uttrekning, utstøting og overgang til utdanning eller passivitet. Mindre handlingsrom i finanspolitikken krever redusert vekst på områder som samferdsel som har vokst kraftig de siste årene. Innsatsen for kompetanse, forebygging, forskning, omstilling, trygghet og nye arbeidsplasser må styrkes. Kommunesektorens frie inntekter må økes. Det er stor mangel på sykepleiere og mange kommuner har ikke ansatt helsearbeidere med rett kompetanse. Det er god lønnsomhet i god forebygging både innen helse, utdanning, trygghet og integrering. Den økonomiske politikken må i større grad sette kunnskap i front. De land som satser på kompetanse og utdanning vil komme best ut av de globale omstillingene. Det er bra at regjeringen følger opp Stortingets vedtak om en nasjonal minstenorm for antall elever per lærer i grunnskolen. Unio støtter prinsippene i den modellen regjeringen har valgt. Lærernormen må følges opp med aktiv rekruttering til læreryrket.

Internasjonal økonomi

IMF har igjen, og kraftigere denne gangen, oppjustert vekstanslagene for verdensøkonomien (World Economic Outlook april 2018). SSB sier at den internasjonale oppgangskonjunkturen øker i både styrke og omfang. Det går bedre i både Europa, Japan, Kina og i USA, det er også noe bedring i de råvareeksporterende landene. Driverne for oppgangen er et globalt handels- og investeringsomslag, ekspansiv finanspolitikk i USA og gunstige finansielle forhold.

De nærmeste årene vil veksten gradvis avta grunnet negative ettervirkninger av den ekspansive pengepolitikken som har vært ført siden finanskrisen, høy gjeld, underliggende svak produktivitsvekst og aldring i befolkningen. Fortsatt overgang til konsumdrevet vekst i Kina trekker i samme retning. Disse faktorene vil gjøre det vanskelig å komme tilbake til vekstratene fra før finanskrisa, med svakere utsikter for husholdningenes inntektsvekst, særlig for middel- og lavinntektshusholdningene i industrilandene. Her ser vi også at mange land har fallende sysselsettingsrater. Økonomisk utenforskap og økte forskjeller er bekymringsfullt, særlig alvorlig er det med fallende yrkesdeltakelse blant unge og voksne menn.

Tabell 1: Økonomiske indikatorer for USA, Euro-landene og Kina, prosent

	USA				Euro-landene				Kina			
	Gj.sn. 2000-2017	2018	2019	2020	Gj.sn. 2000-2017	2018	2019	2020	Gj.sn. 2000-2017	2018	2019	2020
BNP-vekst	1,9	2,9	2,7	1,9	1,4	2,4	2,0	1,7	9,3	6,6	6,4	6,3
Inflasjon	2,2	2,5	2,4	2,1	1,5	1,5	1,6	1,8	2,2	2,5	2,6	2,7
Arbeidsledighet	6,1	3,9	3,5	3,4	9,6	8,4	8,1	7,8	4,0	4,0	4,0	4,0
Offentlig nettogjeld i pst av BNP	61,6	81,4	82,7	84,4	62,5	68,9	66,9	64,9				

Kilde: IMF World Economic Outlook april 2018.

Europa har hatt sammenhengende vekst på over 2 pst siden 2013, trendvekst anslås til 1,5 pst. Arbeidsledigheten er høy (8,5 pst i mars EU-19), men den fortsetter å falle og er nå på sitt laveste nivå på ti år. Forskjellene er derimot store landene imellom med 16 og 20 pst ledighet i Spania og Hellas og 3,5 pst i Tyskland. Den europeiske sentralbanken har dempet den ekspansive pengepolitikken. Tyskland burde tatt mer ansvar for den samlede etterspørselen i Europa som fortsatt er for svak. Det er en fare for at det strammes til for tidlig.

Lønnsandelen i mange europeiske land har gått drastisk ned. Mye av jobbveksten kommer i lavt betalte deltidsjobber med lav produktivitet. Den europeiske sentralbanken (ESB) anslår den reelle arbeidsledigheten til å ligge nær dobbelt så høyt som de offisielle tallene. Europa trenger felles ekspansjon for å få ledigheten ned, det trengs investeringer i infrastruktur og velferd «på europeisk nivå».

Norsk økonomi

Veksten i norsk økonomi er moderat, men over trendvekst. Sammenliknet med Nasjonalbudsjettet som ble lagt fram i oktober i fjor, legger regjeringen i Revidert nasjonalbudsjett til grunn høyere oljepris, raskt økende oljeinvesteringer, lavere lønnsvekst fordi lønnsoppgjøret ble moderat, økt drahjelp fra utlandet og en kronekurs som holder seg svak. Disse faktorene bidrar til en forsiktig oppgang med økt sysselsetting og svakt fallende arbeidsledighet. Regjeringens prognoser er mer optimistiske enn andre prognoser. Petroleumsinvesteringene øker raskere enn tidligere lagt til grunn. Unio vil advare mot en ny investeringsboom på sokkelen, drevet av høyere oljepris. Både regjeringen og næringen må se sitt ansvar og holde investeringsnivået på et forsvarlig nivå så kostnadene ved en ny nedtur ikke blir for store.

Mye av sysselsettingsveksten skjer i bransjer med stor useriøsitet

Sysselsettingsveksten er derimot for svak til å få arbeidsledigheten betydelig ned. De siste sesongjusterte AKU-tallen viser 3,9 pst arbeidsledighet. Regjeringen anslår nå at ledigheten for året 2018 kan bli 2,8 pst og ytterligere ned til 2,7 pst i 2019. Det er svakt når konjunkturbunnen ble nådd for godt over ett år siden. Videre er det bekymringsfullt at en stor del av de nye arbeidsplassene kommer i bygg og anlegg og utleievirksomhet der useriøsiteten er stor og midlertidighet og lavlønnskonkurransen har fått feste. Sysselsettingsandelen er rekordlav etter mange års fall, men det ser nå ut til at nedgangen har stanset.

Svak vekst i privat konsum

Regjeringen nedjusterer vekstanslaget for privat konsum fra 3,2 pst i Nasjonalbudsjettet til 2,6 pst i Revidert budsjett. Siden privat konsum står for over halvparten av verdiskapingen balanserer den svakere konsumveksten ut de andre positive bidragene. Fastlands-BNP ventes å øke med 2,5 pst i 2018 og 2,6 pst i 2019, det samme som anslagene fra i fjor høst.

Det er stor usikkerhet knyttet til renteutviklingen og boligprisene, samt kronekursen og konkurranseevnen. Høyere rente vil kunne gi reduserte boligpriser og lavere privat konsum. Høyere rente og fortsatt høy eller økende oljepris vil kunne styrke krona betydelig og gi lavere sysselsetting i konkurranseutsatte virksomheter. Husholdningene har allerede reagert på meldingene om framtidige renteøkninger med å dempe konsumet. Usikkerheten er betydelig. I tillegg kommer usikkerheten knyttet til USAs proteksjonistiske handelspolitikk. Dette viser at Norges Bank bør vise forsiktighet i rentepolitikken, hensynet til produksjon og sysselsetting må veie tyngre enn hensynet til prismålet.

Fortsatt nøytral finanspolitikk og mindre oljepengebruk

Revider budsjett endrer ikke på den finanspolitiske innretningen. Budsjettet ventes fortsatt å bidra i meget svak ekspansiv virkning i 2018, så nær et nøytralt budsjett som det går an å komme. En markert oppgang i markedsverdien av oljefondet fram til inngangen til 2018 gjør at oljepengebruken målt som andel av oljefondet går ned fra 2,9 til 2,7 pst.

Til forskjell fra andre som har hevdet at oljepengebruken har vært for høy de siste årene mener Unio at bruken har vært om lag riktig. Vi har derimot sterkt kritisert innretningen av finanspolitikken. De store skattelettelsene i milliardklassen over flere år kunne vært brukt langt mer målrettet for å styrke sysselsettingen og den framtidige vekstevnen til norsk økonomi. Unio mener at utgiftene over statsbudsjettet i større grad må vris mot tjenester som gir mer velferd og sysselsetting for pengene, og som kan bidra til at Norge gjør sitt for å oppfylle FN's bærekraftsmål. Det satses for mye på vei. Når handlingsrommet blir mindre må den ekstraordinære høye investeringsaktiviteten i samferdselssektoren dempes. Det må satses mer på offentlige vedlikeholdsoppgaver i f.eks. kommuner og universitets- og høyskolesektoren hvor etterslepet er stort. Videre bør det satses på mer permanente tiltak særlig i kommesektoren. Her må driftsbudsjettene styrkes slik at tjenestetilbudet kan bedres. God inntektsvekst for kommunesektoren de siste årene skyldes engangsinntekter i forbindelse med skattetilpasning. Dette er ikke noe å bygge varige driftsutgifter på.

Lønnsveksten (snart) tilbake på normalen

Laver lønnsvekst og høyere prisstigning gjør at reallønnsveksten blir lavere enn det regjeringen la til grunn Nasjonalbudsjettet. Selv om «unntakstilstanden» på lønnsområdet etter oljeprisfallet i 2014 er over, tar det fortsatt noe tid før vi er tilbake på en «normal» vekstbane for lønningene. Vi er fortsatt innenfor det Holden III-utvalget i sin tid la til grunn ville skje med lønnsveksten etter et oljeprisfall.

De som har ansvaret for frontfagsoppgjøret må derimot se sin besøkestid i 2019-oppgjøret. Partene i arbeidslivet har gitt helt avgjørende bidrag til krisehåndteringen etter oljeprisfallet i 2014. Moderate oppgjør og en betydelig kronesvekkelse har styrket konkurranseevnen og lagt grunnlaget for ekspansjon i tradisjonell industri, sjømat, reiseliv mv. Det konkurranseutsatte næringslivet har et ansvar i denne situasjonen. Heller enn å stikke økte overskudd i lomma,

må det konkurranseutsatte næringslivet i dagens situasjon senke prisene og ta markedsandeler. Den tradisjonelle vareeksporten falt med 8 pst i 2016 og økte kun med 2 pst i 2017.

Lavere lønnsvekst enn lagt til grunn i Nasjonalbudsjettet, frigjør om lag 1 mrd. kroner for offentlig forvaltning. På den annen side øker prisene mer enn lagt til grunn i fjor høst, og lavere lønnsvekst gir reduserte skatteinntekter med 600 mill. kroner.

Pensjonistene får svi igjen på fjerde året

Lav reallønnsvekst i 2018, anslått til 0,7 prosent, vil gi alderspensjonistene reell inntektsnedgang for fjerde året på rad. Unio vil i trygdeoppjøret igjen foreslå at reguleringen av løpende pensjoner endres fra dagens ordning med et fratrekk på 0,75 prosent til en ordning der alderspensjonene reguleres direkte med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst. Det vil sikre pensjonistene halvparten av den realinntektsveksten som lønnsstakerne til enhver tid har. Det var det som var Stortingets intensjon da Pensjonsreformen ble vedtatt.

Unio vil i trygdeoppjøret også kreve at etterreguleringen for året 2016 omgjøres. Lønnsstatistikken ble i 2016 sterkt påvirket av kraftige strukturelle endringer i arbeidsmarkedet som gjorde at målt lønnsvekst i nasjonalregnskapet ble langt lavere enn det som var den faktiske lønnsveksten i de store forhandlingsområdene. Det var galt av regjeringen å straffe pensjonistene for disse tekniske utslagene i statistikken.

Tabell 2: Økonomiske anslag for norsk økonomi 2017-2020

	2017	2018			2019		2020
	FIN mai 18	FIN okt 17	SSB mars 18	FIN mai 18	SSB mars 18	FIN mai 18	SSB mars 18
Privat konsum	2,3	3,2	2,5	2,6	2,7	2,9	2,5
Offentlig konsum	2,0	1,2	1,5	1,4	1,7	..	1,7
Br.inv. i utvinning og rørtransport	-4,0	2,2	8,4	5,2	6,6	8,0	3,0
Br.inv. fastlandsbedrifter	5,1	5,6	5,8	8,8	3,9	5,4	2,8
Boliginvesteringer	7,1	-0,2	-7,2	-5,2	-4,1	-1,7	0,4
Br.inv. i offentlig forvaltning	5,8	1,5	1,5	1,6	1,2	..	0,9
Eksport tradisjonelle varer	2,2	3,8	4,7	4,6	4,1	4,9	4,5
Import tradisjonelle varer	2,2	-	3,2	4,0	3,6	3,8	3,3
BNP Fastlands-Norge	1,8	2,5	2,4	2,5	2,3	2,6	2,3
- industri og bergverk		-	4,0		2,1		4,4
Sysselsatte personer	1,1	1,1	1,2	1,3	1,1	1,1	0,9
AKU-ledighet, nivå	4,2	4,0	3,9	3,8	3,7	3,7	3,7
Årslønn	2,3	3,0	2,9	2,8	3,5	..	3,7
KPI	1,8	1,6	2,0	2,1	1,6	1,7	1,8
KPI-JAE	1,4	1,8	1,7	1,6	1,7	2,0	1,7
Sparerate husholdningene, nivå		-	7,2		7,6		8,3
3-mndr. pengemarkedsrente, nivå	0,9	0,9	1,0	1,1	1,4	1,4	1,9
Råoljepris, kroner per fat	445	438	486	519	456	484	464
Importveid kursindeks, positivt tall angir svakere krone	-0,8	1,0	0,0	0,9	-3,0	1,0	-2,0

Kilde: Revidert budsjett 2018 (FIN mai 18), Konjunkturtendensene (SSB mars 18), Nasjonalbudsjettet 2018 (FIN okt 17),

Redusert inflasjonsmål

Regjeringen endret forskriften for pengepolitikken og reduserte inflasjonsmålet fra 2,5 pst til 2 pst i mars. En samlet opposisjon uttalte seg mot endringen, dels fordi saken burde vært drøftet med Stortinget, dels fordi et lavere inflasjonsmål kan gi uheldige økonomiske utslag. Unio mener det var feil av regjeringen å redusere inflasjonsmålet, det vil kunne gi redusert sysselsetting. Internasjonalt diskuteres det langt inn i direksjonene i viktige sentralbanker om inflasjonsmålene heller bør settes opp.

Den nye forskriften er mer fleksibel enn den gamle, den pålegger Norges Bank å være fremoverskuende og også ta hensyn til produksjon og sysselsetting i rentesettingen, samt å bidra til å motvirke oppbygging av finansielle ubalanser. Disse endringene er ukontroversielle og en videreføring av de siste årenes praktisering av pengepolitikken.

Reduksjonen i inflasjonsmålet til 2 pst er omstridt. Regjeringen argumenterer med at inflasjonsmålet i sin tid (2001) ble lagt høyere enn i Europa fordi vi skulle fase inn oljeinntekter. For å få til økt innfasing av oljeinntekter har det vært nødvendig å svekke konkurransevnen for å overflytte realressurser fra konkurranseutsatt til skjermet sektor. Dette har vi gjort ved å ha en høyere pris og lønnsvekst enn i landene rundt oss heller enn at konkurransevnen alene skulle svekkes gjennom en sterkere krone i disse årene.

For det første er det for tidlig å si at innfasingen av oljeinntekter i norsk økonomi er over. Vi opplever for tiden ny vekst i petroleumsnæringen, oljeprisen øker, oljeinvesteringene øker og kostnadsnivået er etter oljeprisfallet i 2014 betydelig redusert slik at det er alt for tidlig å avskrive petroleumsvirksomhetens bidrag til norsk økonomi. Oljefondet vil fortsette å øke, og innfasingen av oljekroner i norsk økonomi likeså. Med et lavere inflasjonsmål vil vi måtte sette opp renta på et tidligere tidspunkt og svekke sysselsettingen, krona vil gå lettere opp og påvirke industri, sjømat og reiseliv negativt.

For det andre er det en viktig sammenheng mellom inflasjonsmålet og lønnsdannelsen. Partene i arbeidslivet har alltid lagt stor vekt på lønnsveksten i utlandet, også i de årene vi har hatt et inflasjonsmål som lå 0,5 prosent høyere enn i landene rundt oss. Det har gitt oss noe å gå på i forhold til inflasjonsmålet, som har bidratt til at Norges Bank har satt lavere rente enn de ellers ville ha gjort. Partene i arbeidslivet vil derimot fortsatt se til utlandet når lønnsveksten fastsettes selv om inflasjonsmålet er redusert ned til nivået hos handelspartnerne. Da er det som økonomiprofessor Steinar Holden sier i DN 6.3.2018 «lite sannsynlig at partene i arbeidslivet vil ta sikte på lavere lønnsvekst enn hos handelspartnerne. Dermed mister vi det «slakket» vi hadde, og følgen vil trolig bli høyere realrente i perioder». Da vil det reduserte inflasjonsmålet gi lavere sysselsetting.

Endringen i inflasjonsmålet må også ses i et større perspektiv. Internasjonalt er det en diskusjon om lave inflasjonsmål kan føre til deflasjon, det at prisene faller, noe som er svært uheldig for økonomisk aktivitet og sysselsetting. Dette har vært diskutert seriøst i eurolandene, Storbritannia og USA som har hatt fallende prisvekst i kortere perioder de siste årene. Selv sentralbanksjefen i USA, Janet Yellen, har diskutert ideen om å heve inflasjonsmålet.

Klimapolitisk beregningsutvalg må på plass

Unio ber regjeringen få på plass tiltak som sikrer en bedre klimastyring slik Stortinget forutsatte ved vedtakelsen av Klimaloven. Herunder må det etableres et eget klimapolitisk beregningsutvalg som bl.a. Cicero og Unio har tatt til orde for og som Stortinget ga sin tilslutning til ved behandlingen av Klimaloven.

Skatter og avgifter

Regjeringen Solberg brukte i forrige stortingsperiode oljepenger til å redusere skatter og avgifter med 23 mrd. kroner. I 2018-budsjettet ble det vedtatt skattelettelse på ytterligere 3 mrd. kroner. I Revidert budsjett foreslås det igjen skattelettelse. Unio mener de tidligere svekkelsene i det framtidige skattegrunnlaget er svært uheldig med tanke på de store utfordringene vi står overfor med økt omstillingsbehov, større krav til utdanning og kvalifisering, kvalitet i velferdstilbudet og eldrebølgen.

Deler av skattelettelsene har vært rettet ensidig mot de rikeste med de høyeste formuene. Til spørsmål fra stortingsrepresentant Kaski svarer finansministeren 26. april 2018 at de 2 437 000 personene i landet med lavest formue (57 pst av alle personer) har fått 3 100 kroner i skattelette siden 2013 da regjeringen tiltrådte, mens de 1700 personene (0,4 promille av alle personer) med mer enn 100 mill. kroner i formue har fått 651 600 kroner i gjennomsnittlig skattelette under regjeringen Solberg.

Grunnrenteskatt for havbrukssektoren

Unio er meget tilfreds med at regjeringen i Revidert budsjett varsler en grunnrenteskatt på havbruk i stedet for en produksjonsavgift slik det f.eks. er foreslått fra SV. Regjeringen har ikke tatt endelig stilling til hvordan grunnrenteskatten skal utformes, men antyder at den vil kunne likne på kraftverksbeskatningen.

Unio har i mange år tatt til orde for at det innføres grunnrenteskatt på andre områder enn petroleumsvirksomhet og vannkraft. I 2016 er grunnrenta i oppdrettsvirksomheten beregnet til 27 mrd. kroner, mens grunnrenta i kraftsektoren «bare» er beregnet til 18 mrd. kroner. Dette viser at det er på høy tid å innføre en grunnrentebeskatning også for havbruk og oppdrett. Regjeringen trenger ikke vente til 2020, den bør foreslå noe i statsbudsjettet for 2019.

Grunnrenta er ekstraavkastningen ut over normal avkastning til arbeidskraft og kapital som skyldes at en utnytter en begrenset naturressurs. I Norge har vi en politisk tradisjon for at ekstraavkastning fra naturressurser tilhører fellesskapet. Det har tjent oss vel både når det gjelder vannkraft, olje og gass. En utvidelse av grunnrentebeskatningen til havbruk, oppdrett, fiske osv. burde være en naturlig utvidelse av en god politikk for fellesskapet. En grunnrenteskatt er en tilleggsatt på overskudd, den er nøytral og den påvirker dermed ikke investeringsbeslutningene til selskapene. Det ville en produksjonsavgift gjøre.

Regjeringen har ikke bestemt seg for hvor høy ekstraskatten bør være. I dag er særskatten i petroleumsnæringen 55 pst og grunnrenteskatten for vannkraft 37,5 pst. I tillegg kommer vanlig overskuddsskatt på 23 pst. Med kraftverksbeskatning på oppdrett ville fellesskapet fått en skatteinntekt på 10 mrd. kroner i 2016. En av årsakene til at grunnrenteskatten for

vannkraft er lavere enn for olje og gass er at det ofte er knyttet lokale konsesjonsbetingelser til kraftproduksjonen. I oppdrett ble konsesjoner tildelt gratis fram til 2002, fra 2002 til 2012 var konsesjonsvederlagene beskjedne og det er først etter 2012 at konsesjoner er auksjonert ut til markedspris. Det taler for at skattesatsen for havbruk og oppdrett i utgangspunktet bør settes høyt og at det kan være rabatter for konsesjoner tildelt de siste årene.

Arbeidsmarkedet

Både den sesongjusterte AKU-ledigheten (SSB) og den registrerte ledigheten (NAV) har falt med om lag 22 000 personer eller 0,8 prosentpoeng siden en topp, sommeren 2016. I følge de siste AKU-tallene er 3,9 pst helt arbeidsledige, tilsvarende 108 000 personer. Regjeringen anslår i Revidert budsjett at AKU-ledigheten blir 3,8 pst i år, litt ned i forhold til anslaget i Nasjonalbudsjettet på 4,0 pst.

Sysselsettingen har imidlertid stått stille helt siden oljeprisfallet i 2014 og utviklet seg svakere enn befolkningsveksten helt siden før finanskrisa. Bare etter oljeprisfallet i 2014 har befolkningen i yrkesaktiv alder økt med 150 000 personer. Kombinasjonen av sterk befolkningsvekst og ingen sysselsettingsvekst har gitt et kraftig fall i sysselsettingsandelen.

Regjeringen anslår i Revidert budsjett at antall sysselsatte personer vil vokse med 1,3 pst i år, litt sterkere enn anslaget i Nasjonalbudsjettet fra i fjor høst (1,1 pst). Regjeringen er her mer optimistisk enn de fleste andre prognosemakere. AKU-ledigheten anslås å gå ned fra 4,2 pst i fjor til 3,8 pst i 2018, tilsvarende en nedgang på 11 000 personer til et nivå på 105 000 helt ledige. Nasjonalbudsjettets 2018-anslag var 4,0 pst. I 2019 anslår regjeringen at ledigheten går videre ned til 3,7 pst av arbeidsstyrken, marginalt lavere enn anslaget i Nasjonalbudsjettet fra i fjor høst. Til tross for oppgangen i norsk økonomi klarer ikke regjeringen gjennom den økonomiske politikken å presse arbeidsledigheten ytterligere ned på lavere nivåer, i april ligger den sesongjusterte ledigheten allerede på 3,9 pst, noe som tyder på at regjeringen ikke venter noen særlig bevegelse i ledigheten resten av året eller neste år.

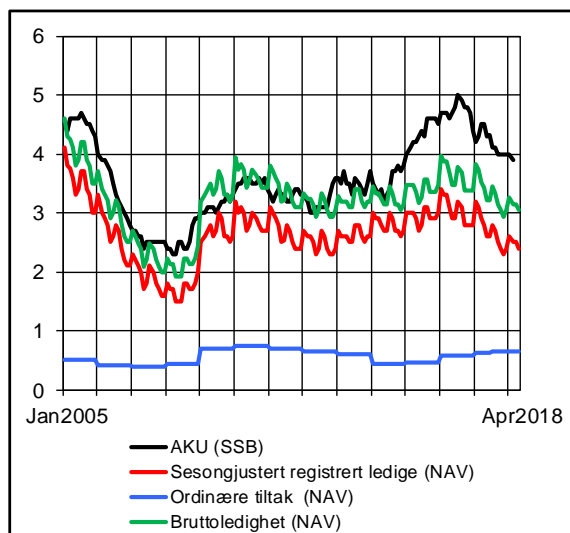
Fortsatt fallende sysselsettingsandeler

Andelen sysselsatte i alderen 15-74 år sett i forhold til befolkningen i samme alder har falt med 1,9 prosentpoeng etter oljeprisfallet. Sammenlikner vi med nivået før finanskrisa har sysselsettingsandelen falt med 5,2 prosentpoeng. Første kvartal 2018 var sysselsettingsandelen 66,8 pst, marginalt opp fra foregående kvartal. For å komme opp på samme sysselsettingsandel som før finanskrisa måtte 208 000 flere personer vært i arbeid i dag. Gjøres sammenlikningen med sysselsettingsandelen før oljeprisfallet måtte 74 000 flere personer vært i arbeid. Dette viser at sysselsettingen har utviklet seg meget svakt de siste årene og mange har trukket seg ut av arbeidsmarkedet.

Demografi forklarer bare deler av fallet i sysselsettingsandelene

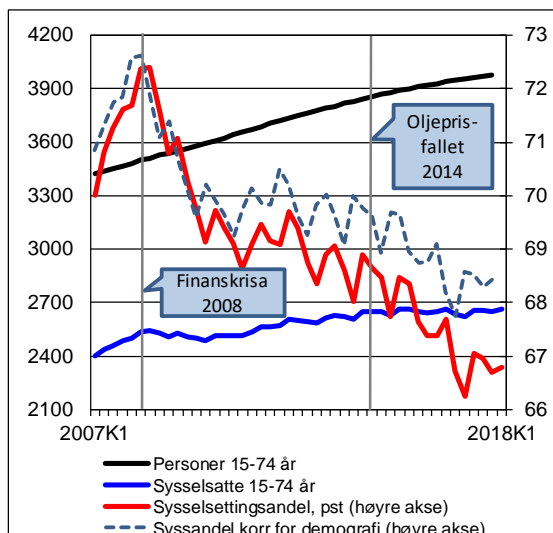
Nasjonalbudsjettet 2018 hadde en analyse av utviklingen i sysselsettingsandelene. Det anslås at demografiske endringer knyttet til aldring og innvandring det siste tiåret har bidratt til å redusere den samlede sysselsettingsandelen med 0,1-0,2 prosentenheter hvert år i denne perioden. Det har bl.a. blitt flere personer i aldersgrupper som har lavere yrkesdeltakelse. Det er viktig at slike sammenhenger belyses. Men det svekker likevel ikke det faktum at sysselsettingsandelen har falt kraftig og at sysselsettingspolitikken har vært for svak.

Figur 1: Arbeidsledighet og ordinære tiltak i prosent av arbeidsstyrke

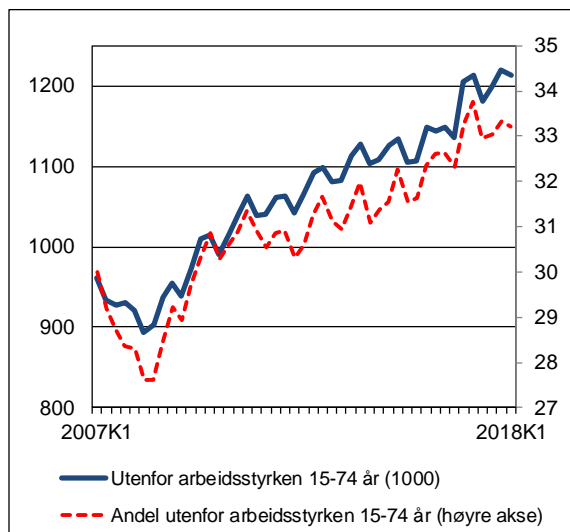
Kilde: SSB og NAV

Figur 2: Personer (1000), sysselsatte (1000) og sysselsettingsandel (prosent, høyre akse)

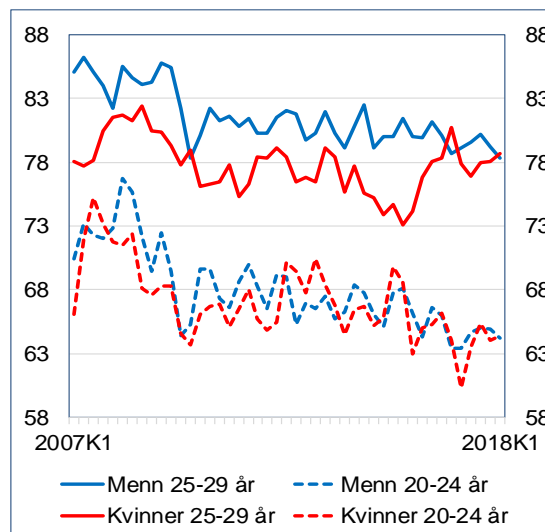
Kilde: SSB AKU

Figur 3: Personer 15-74 år utenfor arbeidsstyrken, antall og andel

Kilde: SSB AKU

Figur 4: Sysselsettingsandel ungdom, prosent av befolkning i aldersgruppa

Kilde: SSB AKU

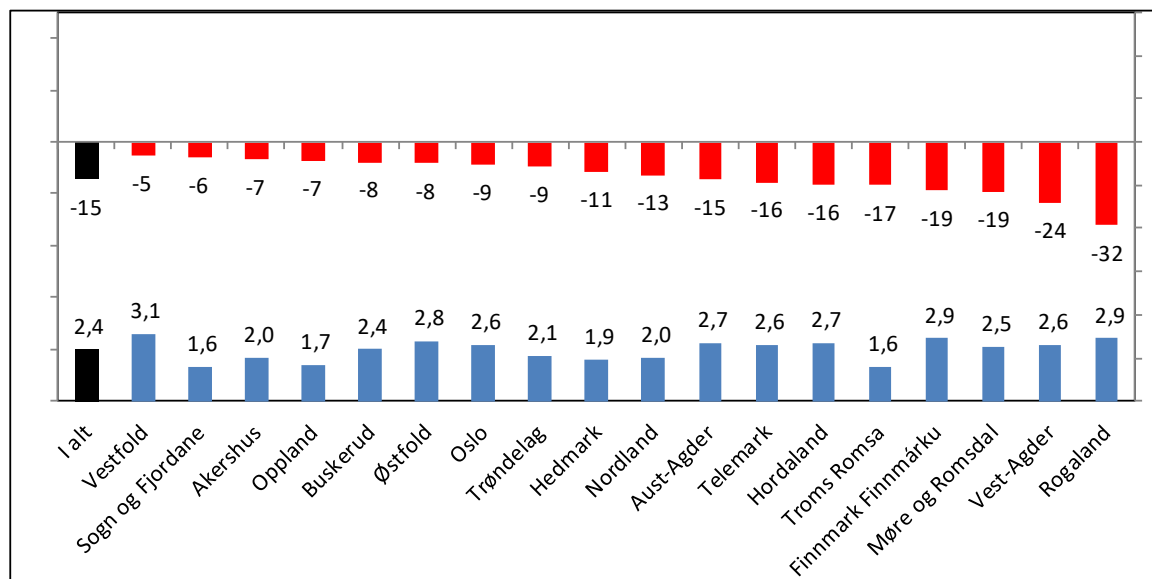
I figur 2 er det forsøkt justert for disse demografiske effektene som forklarer mellom en fjerdedel og en tredel av fallet avhengig av hvilken periode en sammenlikner. Skulle en matche sysselsettingsandelene før finanskrisa i 2008 eller før oljeprisfallet i 2014 måtte hhv. 150 000 eller 49 000 flere vært i arbeid i dag. Det er fortsatt meget høyt. Utstøting og uttrekning fra arbeidsstyrken har vært stor det siste tiåret, fra 2008 har antall personer helt utenfor arbeidsstyrken økt med om lag 301 000 og fra 2014 med 106 000 personer (figur 3).

Menn rammes hardest

Sysselsettingsandel fordelt på aldersgrupper og kjønn viser at menn har redusert sin yrkesdeltakelse i flere aldersgrupper, f.eks. har menn 25-29 år og menn 45-49 år hatt en nedgang i sysselsettingsandelen de siste ti årene på 7 prosentpoeng (figur 4). Unio mener at vi må sette inn langt kraftigere tiltak for å hindre utstøting og uttrekning, særlig blant de unge. Tiltak må settes inn for å hindre langtidsledighet som er første steg mot utstøting av arbeidsmarkedet. Utdanning, kvalifisering og arbeidsmarkedstiltak må brukes langt mer aktivt.

De fylkesvise NAV-tallene (figur 5) viser at ledigheten siste 12 måneder har gått ned i alle fylker og mest i oljefylkene på Vestlandet. Åtte andre fylker har nå like høy ledighet som de tre vestlandsfylkene. Ny optimisme i oljevirkosomheten har i det siste bidratt til bedringen i vest.

Figur 5: Registrert ledighet april 2018 og prosentvis økning siste 12 måneder

Kilde: NAV

Regjeringen kutter arbeidsmarkedstiltakene

Til tross for bedring langs de fleste dimensjoner i arbeidsmarkedet det siste året er fortsatt ungdomsledigheten og langtidsledigheten høy i norsk sammenheng. I april var 18 100 ungdommer under 30 år helt arbeidsledige. Antall langtidsledige som hadde vært arbeidsledige i mer enn 6 måneder er like høy. Mange av de unge og de langtidsledige står i fare for å bli støtt ut av arbeidsmarkedet hvis det ikke settes inn flere aktive tiltak, utstøtingen har vært veldig høy over flere år, jamfør den kraftige økningen i antallet som står helt utenfor arbeidsmarkedet. For samfunnet er kostnaden av at en person er utenfor arbeidsmarkedet et helt liv om lag 10 mill. kroner i inntektssikring og 6 mill. kroner i tapte skatteinntekter. Det er mye å vinne på å øke innsatsen overfor den som sliter med å få jobb og overfor de som har for lav kompetanse og for svak formell utdanning.

Unio har lenge ment at de ordinære arbeidsmarkedstiltakene må opp på et høyere nivå, og at NAV selv må gjennomføre flere tiltak i egenregi for å styrke «A-en i NAV». Det vil gi etaten god kunnskap og kompetanse om det lokale arbeidsmarkedet og gjennomføringen av arbeidsmarkedspolitikken.

Regjeringen foreslo i statsbudsjettet for 2018 å redusere antall arbeidsmarkedstiltak for ordinær arbeidskraft med 1750 plasser til 15 000. I det vedtatte budsjettet ble det kuttet ytterligere 1000 plasser. Og nå foreslår regjeringen i revidert budsjett å kutte 1100 plasser i andre halvår 2018. Nivået i andre halvår vil nå bli uforsvarlig lavt fordi NAV har holdt et høyere tiltaksnivå så langt i år. Nivået i andre halvår kan komme ned mot 10 000 plasser. Det vil svekke innsatsen overfor ungdom og langtidsledige. Unio krever at antall tiltaksplasser økes med minst 3 000 plasser i andre halvår.

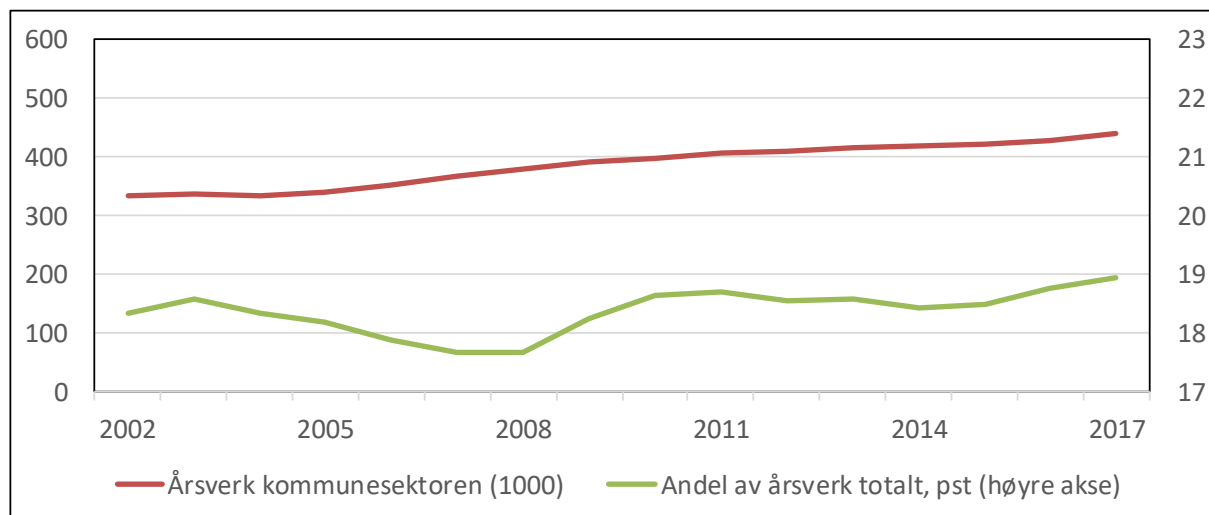
Kommuneøkonomien

Unio krever at kommuneøkonomien i 2019 styrkes med 2 mrd. kroner i frie inntekter ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen. Regjeringens opplegg for kommuneøkonomien i 2019 samsvarer dårlig med regjeringens ambisjoner. Det skal finansieres opptrappingsplaner for barn og unge, for rehabiliteringsfeltet og innen rus. Det skal gjennomføres kompetanseløft 2020. Startskuddet for regjeringens mye omtalte eldrereform «leve hele livet» går i 2019. Og endelig skal det innføres en bemanningsnorm og styrket pedagognorm i barnehagene. Langt fra alt er fullfinansiert. KS hevder at bemanningsnormen og den styrkede pedagognormen i barnehagene alene er underfinansiert med 1 mrd. kroner.

Norm for lærertetthet i grunnskolen fra høsten 2018

I Revidert budsjett foreslås det bevilget 700 mill. kroner i øremerkede midler for å finansiere oppstarten av en lærenorm fra skolestart høsten 2018. da skal det maksimalt være 16 elever for hver lærer fra 1. til 4. trinn, og maksimalt 21 elever for hver lærer fra 5. til 10. trinn. Unio er godt fornøyd med modellen som er valgt og mener at prinsippene bak modellen må videreføres når lærenormen innskjerpes fra i 2019.

Figur 6: Sysselsatte årsverk i kommunesektoren 2002-2017

Stabil kommunal sysselsetting, tross økte oppgaver

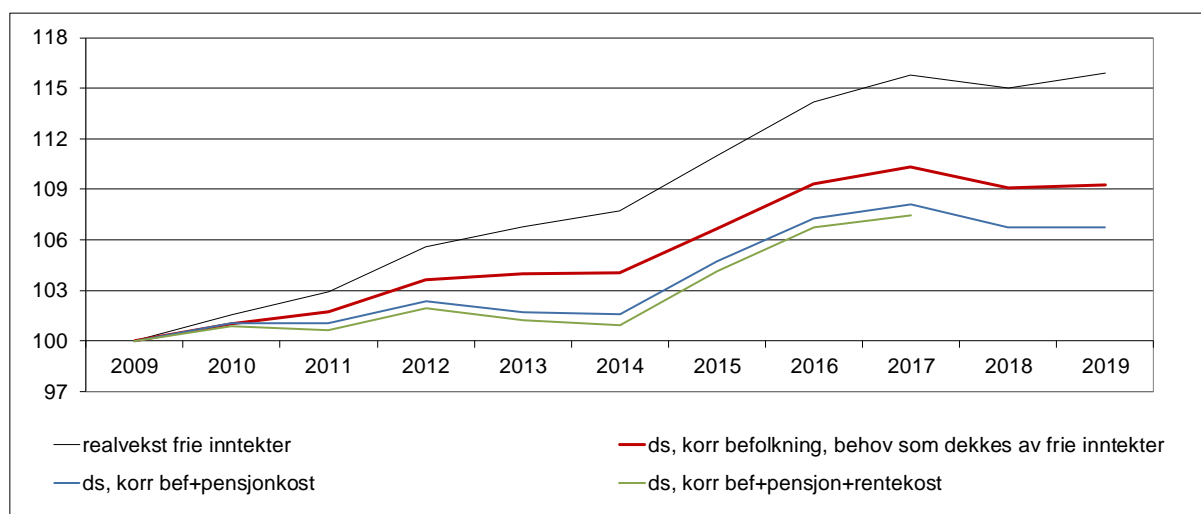
Sysselsettingsveksten har siden 2002 kun vært marginalt høyere i kommunal sektor enn i privat sektor til tross for meget høy befolkningsvekst, nye oppgaver og økte forventninger til god kvalitet til tjenestene. Antall årsverk i kommunal sektor har de siste 15 årene holdt seg stabilt i overkant av 18 pst av sysselsettingen totalt ifølge nasjonalregnskapet. Uten ansvar for nye oppgaver, nye lover og nye reformer, og justert for den økende andelen eldre og andre demografiske «kostnader», ville den kommunale sysselsettingen som andel av total sysselsetting gått klart ned.

Store engangsinntekter ifb. tilpasninger til økt utbytteskatt og oppdrettskonsesjoner

Utdanning og helsetjenester er de desidert største utgiftene som finansieres av kommunesektorens «frie inntekter». Figur 7 viser utviklingen i frie inntekter siden 2009. Kommunene må først ha påfyll av frie inntekter for å kunne yte tjenester til en voksende befolkning, flere eldre og flere elever i skolen, videre øker pensjons- og renteutgiftene. Etter at det er korrigert for demografi, pensjonsutgifter og renteutgifter vises det reelle handlingsrommet for kommunene. Det er dette handlingsrommet som gjør det mulig å øke kvaliteten i utdanning, helse og omsorg.

Figur 7 viser regnskapstall og anslag på regnskap. I 2015, 2016 og 2017 fikk kommunene betydelige engangsinntekter i form av økte skatteinntekter fra etterskuddspliktige som skyldes tilpasninger til skattereformen, mange tok ut store utbytter, som de måtte skatte av, for å slippe unna den vedtatte økningen i utbytteskatten. Disse regnskapsmessig høyere nivåene på de frie inntektene gjør at handlingsrommet innenfor de frie inntektene går betydelig ned i 2018, målt i forhold til regnskap for 2017. På den annen side kan 160 kystkommuner og 10 fylkeskommuner innkassere engangsinntekter i 2018 på om lag 2,4 mrd. kroner i vederlag for oppdrettskonsesjoner i forbindelse med det nye havbruksfondet.

Figur 7: Frie inntekter kommunesektoren korrigert for oppgaveendringer, 2009=100, faste 2018-priser, ny metode*

Kilde: Revidert nasjonalbudsjett 2018, kommuneproposisjoner og rapporter fra TBU for kommuneøkonomi

*Metoden omfatter kun utgiftsbehov som dekkes av frie inntekter, dvs. at det bare tas med den behovsøkningen som gjelder tjenester finansiert av frie inntekter, utgiftsøkninger som dekkes ved øremerkede tilskudd eller gebyrer tas ikke med.

Nærmere om handlingsrommet for kommunesektoren i 2019

Regjeringen foreslår i Kommuneproposisjonen at de frie inntektene i 2019 skal øke mellom 2,6 og 3,2 mrd. kroner. I tabell 3 er demografikostnadene lagt inn med TBUs siste tall for 2019. Regjeringen selv har nedjustert demografikostnadene for 2018 pga. lavere befolkningsvekst, og antyder at demografikostnadene for 2019 også vil bli nedjustert. Dette vil regjeringen komme tilbake til i statsbudsjettet. Det eneste vi har å forholde oss til når vi skal vurdere handlingsrommet i 2019 er derfor TBUs siste anslag, selv om dette antakelig er for høyt. Med dette anslaget reduseres kommunesektorens handlingsrom mellom opp mot 1 mrd. kroner etter at vi har justert for demografikostnader, pensjonsutgifter, regjeringens egne forventninger til prioriteringer innenfor de frie inntektene mv.

Tabell 3: Kommunesektorens økonomiske handlingsrom 2019

Økning i frie inntekter*	2,6 til 3,2 mrd.
Demografikostnader som må dekkes innenfor de frie inntektene**	2,3 mrd.
Økte pensjonskostnader ut over deflator	0,7 mrd.
Opptrapping rusomsorg ®	0,2 mrd.
Forebyggende tiltak for habilitering og rehabilitering ®	0,1 mrd.
Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester økes mindre enn lønnsveksten	0,3 mrd.
«Netto» økonomisk handlingsrom fri inntekter	-1,0 til -0,4 mrd.

*Sammenliknet med inntekter i 2018 anslått i RNB

**TBUs siste anslag, regjeringen har nedjustert anslaget for 2018 og varsler lavere anslag for 2019

® Regjeringens forventninger til kommunene om hva de skal prioritere innenfor de frie inntektene

Unio mener at de frie inntekter i 2019 må styrkes med 2 mrd. kroner i forhold til regjeringens opplegg hvis kommunene skal klare å prioritere flere barnehagelærere, bedre satsing på helse og omsorg, rehabilitering og smart forebygging eller for å styrke bibliotek tjenesten. Skulle demografikostnadene bli lavere enn TBUs siste anslag, kan økningen reduseres tilsvarende.

Oversikten i tabell 3 viser at økningen i innslagspunktet i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester alene vil gi økte kostnader på 300 mill. kroner fordi økningen ikke holder følge med lønnsveksten. Regjeringen viser ikke denne ekstraordinære utgiftsøkningen i sin oppstilling over handlingsrommet i 2019.

Helse- og omsorgstjenester

Kommunale helse- og omsorgstjenester

Kommuneopplegget i regjeringens budsjettforslag for 2019 samsvarer ikke med regjeringens ambisjoner om utvikling av den kommunale helse- og omsorgstjenesten i stort. Det er viktig å

understreke at regjeringen forventer at kommunene innenfor disse rammene skal finansiere tre opptrappingsplaner (for barn og unge, for rehabiliteringsfeltet og innen rus). Det skal gjennomføres kompetanseløft 2020, og startskuddet for regjeringens mye omtalte eldrereform «leve hele livet» går i 2019.

Unio minner også om at det er vanskelig å rekruttere nok fagpersoner. I NAVs siste bedriftsundersøkelse er sykepleiere den yrkesgruppen det er desidert størst mangel på. NAV anslår at det mangler 5 900 sykepleiere og spesialsykepleiere i 2018.

Regjeringen har i perioden 2014 til 2018 satset på helsestasjons- og skolehelsetjenesten og har bevilget vel 1 mrd. kroner for å styrke tjenesten. Av disse midlene var om lag 250 mill. kroner øremerket, det øvrige gikk til å øke kommunenes frie inntekter. Hvis de bevilgede midlene hadde blitt benyttet til å styrke tjenesten gjennom økt bemanning, ville det resultert i om lag 1430 stillinger. Det viser seg at regjeringens satsing kun har resultert i 900 nye stillinger. Unio etterlyser derfor en evaluering av satsingen, samt en plan for hvordan den anbefalte bemanningsnormen for helsestasjon og skolehelsetjeneste, som er under utarbeidelse, skal nås.

Helse- og omsorgsdepartementet har stilt krav om at alle kommuner fra 2018 skal ha lege, sykepleier, fysioterapeut, jordmor og helsesøster. Fra 2020 utvides kravene til i tillegg å gjelde ergoterapeut, psykolog og tannlege. Undersøkelser viser at halvparten av kommunene verken har jordmor eller ergoterapikompetanse. Halvparten av sykepleierne som jobber i sykehjem og hjemmesykepleie oppgir at de enten har bestemt seg for å slutte eller teller på knappene. Unio etterlyser en konkret satsing for å sikre at den lovbestemte kompetansen blir tilgjengelig for befolkningen. For lav bemanning, eller bemanning uten tilstrekkelig kompetanse, gjør dessuten kommunene lite attraktive som arbeidsplass, og bemanningssituasjonen blir dermed en negativ spiral vi gjerne skulle kommet ut av.

Utgifter til regelstyrte ordninger innen barnevern, spesialundervisning, BPA og ressurskrevende brukere har i mange år vokst mer enn den generelle veksten i de frie inntektene. KS har tidligere anslått den årlige underdekningen til 400 mill. kroner, men nøyer seg nå med å kommentere underdekningen på 300 mill. kroner i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende brukere fordi denne ikke følger lønnsveksten. Regjeringen viser ikke disse ekstraordinære utgiftsøkningen i sin oppstilling over handlingsrommet i 2019.

Unio mener budsjettoplegget for kommunene i 2019 ikke gir rom for nødvendig utvikling for å sikre kvalitet og bærekraft i den kommunale velferden. Det trengs en øremerket opptrappingsplan for rehabilitering på 500 mill. kroner for å sikre at midlene går til formålet og en plan for å sikre at hele milliarder som er tilført for å styrke helsestasjon og skolehelsetjenesten, går til formålet. Videre trengs en satsning som sikrer tilstrekkelig jordmødre og ergoterapeuter slik at kommunene som et minimum oppnår lovkravet. Og endelig trengs mer frie midler til kommunene for å sikre tilstrekkelig kompetanse i tjenestene til å fylle befolkningens behov for helse- og omsorgstjenester, herunder motvirke sykepleiemangelen.

Unio støtter forslaget om å bevilge investeringstilskudd og øke Husbankens tilsagnsramme i 2018 slik at det kan bygges 700 ekstra heldøgns omsorgsplasser.

Kunnskap i front

Barnehagene

Unio har over lang tid argumentert for behovet for en bemanningsnorm og styrket pedagognorm i barnehagen, og er fornøyd med at bemanningsnormen endelig skal innføres og pedagognormen styrkes.

Unio har imidlertid pekt på en rekke svakheter ved lovendringene, hvor finansieringen er en av disse. Regjeringen mener at de nye normene i barnehagen er fullfinansiert, men ifølge KS er regjeringens egne forslag til bemanningsnorm og barnehagelærernorm (pedagognorm) underfinansiert med 1 mrd. kroner. Private Barnehagers Landsforbund (PBL) støtter oppunder KS' beskrivelse, og mener at en av fire små barnehager risikerer nedleggelse. Unio mener at regjeringen bør sikre en reell fullfinansiering av sine egne normer for barnehagen.

De ansatte er barnehagens viktigste ressurs, og god kvalitet i barnehagen er avhengig av deres kompetanse. På den bakgrunn mener vi at midlene til økt kompetanseheving i barnehagesektoren bør økes med 50 mill. kroner. Barnehagelærere ønsker å ta etter- og videreutdanning, men bemanningssituasjonen og mangel på midler til vikar er til hinder for mange. Midlene bør derfor kanaliseres til tilretteleggingsmidler for etter- og videreutdanning for barnehagelærere.

Grunnopplæringen

Regjeringen legger opp til en balansert finansiering av den nye normen for lærertetthet i grunnskolen for 2018. Det er positivt at kommuner som allerede oppfyller den nye normen ikke mister midler de allerede har fått tildelt for å øke lærertettheten, samtidig som kommuner som har benyttet øremerkede midler tiltenkt økt lærertetthet til andre formål ikke dobbeltkompenseres. Unio mener at prinsippene bak utformingen av finansieringen må beholdes når normen for lærertetthet innskjerpes i 2019.

Høyere utdanning

Unio mener det er viktig at SAKS-midlene videreføres for å oppnå målsettingen med fusjonene om økt kvalitet. Regjeringen kutter i Revidert budsjett 20 mill. kroner fra SAKS-midlene til statlige universiteter og høyskoler. Dette kommer i tillegg til et kutt på fem mill. kroner i ordinært budsjett. Reduksjonen rammer muligheten for kvalitetsutvikling ved institusjonene, og Unio mener det må reverseres. Kuttet på 20 mill. kroner skal finansiere felles IKT-løsninger for hele sektoren (10 mill. kr foreslås overført til kap. 280, post 51), et samarbeidsprosjekt mellom samskipnader (1 mill. kr til kap. 270, post 74 og 9 mill. kr til å støtte sammenslåinger i den private delen av UH-sektoren). Dette er viktige tiltak, men må finansieres ved hjelp av friske midler.

Fusjonsprosesser er krevende og institusjonene må sikres rammevilkår som gjør det mulig å videreutvikle institusjonene samtidig som man opprettholder kvaliteten. Unio minner i den forbindelse om at det i Meld. St. 18 (2014-2015) «Konsentrasjon for kvalitet» heter at regjeringen vil «følge opp resultatene som følger av sammenslåingene gjennom en forskningsbasert evaluering». Bedre kunnskap om reformens faktiske effekter, inkludert varige fusjonskostnader og innsparinger, får vi først når den tillyste forskningsbaserte

evalueringen av strukturreformen er gjennomført. Unio mener regjeringen nå må initiere denne evalueringen, videre må det avsette midler til formålet i Revidert budsjett.

Søkertallene til grunnskolelærerutdanningene (GLU) har vært økende de siste årene. Den er likevel fremdeles for lav for å fylle behovet i skolen. Universitetene og høyskolene har stort behov for midler til tiltak for å rekruttere studenter til GLU. Det er derfor positivt at regjeringen foreslår å bevilge midler for å styrke rekrutteringen til læreryrket. Det er i Revidert budsjett 2018 avsatt 10 mill. kroner til blant annet å legge til rette for at studiestedene sender ut studentene de har til videregående skoler. Studentene skal her møte elevene i videregående skole for å fortelle om hvordan det er å være lærerstudent. Dette er imidlertid i seg selv ikke nok. Unio foreslår en økning fra 10 til 20 mill. kroner.

Det er etablert en ordning for sletting av gjeld for låntaker i Lånekassen som starter grunnskolelærerutdanning fra og med 2017-2018. I de senere årene har søkertallene til GLU 1-7 vært økende, men behovet for lærere i barneskolen og spesielt 1.-4. trinn er økende. Unio mener at den eksisterende ordningen må utvides, og det må settes av midler for å stimulere til økt gjennomføring for GLU 1-7. Unio foreslår at ordningen utvides til eksisterende studenter på GLU 1-7 slik at disse kan få slettet inntil kroner 20 000 ekstra av gjelden i året hvis de gjennomfører studiet på normert tid. Ordningen skal gjelde hele landet og frem til ordningen for studenter som starter opp i 2017/18 trer i kraft. Unio mener at samlet sett bør ordningene for avskrivninger i programkategori 07.80, kap. 2410, post 73 økes med 57,4 mill. kroner.

Åpen tilgang: Momsfritak på APC for vitenskapelige artikler

Regjeringens målsetting er at alle norske vitenskapelige artikler finansiert av offentlige midler skal være åpent tilgjengelig innen 2024. Unio er fornøyd med at regjeringen fremmer forslag om momsfritak på digitale tidsskrifter i Revidert budsjett, slik at fagtidsskrifter som i dag har momsfritak på papir – også får det digitalt. Dette er svært positivt, og vil blant annet bidra til vesentlig innsparing for fagmiljøene ved norske utdannings- og forskningsinstitusjoner.

Det er viktig å utvide dette til å også omfatte momsfritak ved frikjøp av enkeltartikler (APC – article processing charge). Det kan koste anslagsvis inntil 30 000 kroner for frikjøp av enkeltartikler. Det settes allerede av store beløp til dette ved universiteter og høyskoler, og Forskningsrådet støtter slike frikjøp gjennom ordningen STIM-OA. Moms på APC utgjør en vesentlig merkostnad som vil forsinke overgangen til åpen tilgang, ikke minst når det forventes at betaling for å lese gradvis vil erstatte betaling for å skrive/publisere.

Etablering av 5-årig strategi for etter- og videreutdanning av bibliotekarer

For å nå de overordnede målsettinger med bibliotekjenesten, er det viktig at flest mulig bibliotekansatte deltar på kompetanseutvikling. Dette er tidligere understreket i både St.meld. nr. 23 (2008-2009) og Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018. Unio foreslår at det etableres en 5-årig strategi for etter- og videreutdanning av bibliotekarer i offentlig sektor, og at Nasjonalbiblioteket bevilges 3 mill. kroner i 2018 for å etablere strategien i samarbeid med sentrale aktører på bibliotekfeltet. Deretter bevilges årlig 5 mill. kroner til etter- og videreutdanningen. Prioriterte områder er: lederutdanning, aktiv formidling, digitale tjenester og veiledning.

Studentboliger

Unio støtter forslaget om å øke kostnadsrammen for bygging av studentboliger slik at det antallet boliger Stortinget har bevilget penger til blir realisert.

Politi

Politi- og lensmannsetaten er inne i historiens største politireform. Styrket bemanning må til slik at nærpolitireformen kan gjennomføres på en forsvarlig måte. Unio vil derfor sterkt advare mot å redusere opptaket på Politihøgskolen fra 720 til 550 studenter ved høstens studentopptak.

Bemanningssituasjonen i politiet har vært utfordrende over lang tid. Det har i flere år vært nødvendig å akseptere betydelige unntak fra arbeidsmiljølovens hviletidsbestemmelser for å kunne levere tilfredsstillende tjenester til befolkningen. Unntakene har vært gitt under forutsetning av at arbeidsgiversiden har forpliktet seg til å oppbemanne politiet i tråd med samfunnsutviklingen og nye kriminalitetsformer. Rapporten, som i 2008 satte en målsetning om to polititjenestemenn per 1000 innbyggere, var en del av forutsetningen for unntaksbestemmelsene.

Vi er sterkt kritisk til at regjeringen nå foreslår å utdanne færre politifolk uten at det er gjort en ny vurdering av samfunnets behov for politikraft. Vi reagerer også på at forslaget om å redusere inntaket til Politihøgskolen kommer midt i et budsjettår, og mener beslutningen synes å være lite kunnskapsstyrt.

Unio krever at inntaket på Politihøgskolen opprettholdes med 720 studenter også fra høsten 2018.

Vennlig hilsen

Unio

Ragnhild Lied
Leder

Erik Orskaug
Sjeføkonom

Kopi:

Arbeids- og sosialkomiteen
Familie- og kulturkomiteen
Helse- og omsorgskomiteen
Justiskomiteen
Kirke, utdannings- og forskningskomiteen
Parlamentariske ledere på Stortinget
Partigruppene på Stortinget
Regjeringen

Unio har 360.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer, maskinister og bibliotekarer

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

 **Skatterevisorenes
Forening**

